

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-127-136

УДК 340.1

Т. І. ТАРАХОНИЧкандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник*

ORCID: 0000-0002-1586-5088

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ПРАВА

У статті акцентована увага на розумінні поняття «реалізація норм права» з точки зору правової доктрини. Звернена увага на концептуальні засади теорії реалізації норм права. Виокремлена методологія дослідження реалізації норм права, а саме: принципи наукового пізнання, методологічні підходи та методи наукового дослідження. Охарактеризовані особливості реалізації норм права, визначено принципи реалізації норм права.

Ключові слова: *правова доктрина, методологія наукового пізнання, реалізація норм права, форми реалізації норм права, правозастосування, принципи реалізації норм права.*

Tarakhonich Tetiana. Conceptual Foundations of the Theory of Implementation of Legal Norms

The article focuses on understanding the concept of the implementation of legal norms from the perspective of legal doctrine. Attention is paid to the conceptual foundations of the theory of the implementation of legal norms. The methodology of research on the implementation of legal norms is highlighted, including principles of scientific knowledge, methodological approaches, and scientific research methods. The features of the implementation of legal norms are characterized, and the principles of the implementation of legal norms are defined.

Key words: *legal doctrine, methodology of scientific knowledge, implementation of legal norms, forms of implementation of legal norms, law enforcement, principles of implementation of legal norms.*

Вступ. Проблема реалізації норм права в останні роки набуває особливої ваги та значення не лише в контексті правової доктрини, а й юридичної практики. Сьогодення вимагає пошуку нових ракурсів, нових сучасних підходів щодо цього терміно-поняття. Аналіз сутнісної складової реалізації норм права надасть можливість не лише розглянути цю правову категорію з точки зору правової доктрини, а й значною мірою уможливить оптимізувати процес реалізації норм права у зв'язку з необхідністю дотримання європейських стандартів у вітчизняному правовому полі.

* **Tarakhonich Tetiana**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

Важливим етапом у процесі удосконалення та розвитку поняття реалізації норм права є формування концептуальних засад теорії реалізації норм права. Також категорія «реалізація норм права» є складовою інструментальної теорії права, оскільки містить цілий ряд правових засобів, прийомів, форм, які сприяють досягненню поставленої мети та отриманню відповідного результату.

Метою дослідження є виявлення закономірностей формування та розвитку концептуальних засад реалізації норм права, з'ясування сутності, виокремлення її особливостей та принципів здійснення.

Серед завдань, які необхідно вирішити, заслуговують на увагу такі: визначити поняття «реалізація норм права» та з'ясувати її особливості, охарактеризувати її сутнісну складову, з'ясувати принципи реалізації норм права, виокремити та надати їм загальну характеристику.

Поставлені завдання актуалізують цю проблему та потребують формування концептуальних засад теорії реалізації норм права, пошуку нових наукових підходів щодо розв'язання цієї проблеми.

Зазначене потребує виваженого використання засобів і прийомів інструментальної теорії права та відповідного методологічного інструментарію, що охоплює певну сукупність принципів наукового пізнання, методологічних підходів, світоглядних, загальнонаукових і спеціально-наукових методів, виважене застосування яких надасть можливість отримати бажані наукові результати.

Так, використання відповідних принципів наукового пізнання (об'єктивності, всебічності, істинності, науковості, комплексності, достовірності, повноти тощо) сприятиме поглибленню наукових знань з цієї проблематики.

Заслугує на увагу можливість застосування цілого ряду наукових підходів і методів наукового пізнання. Так, використання герменевтичного підходу сприяє дослідженню поняття «реалізації норм права» як юридичної категорії, дає змогу виокремити та охарактеризувати її особливості. Застосування соціологічного методологічного підходу забезпечує можливість визначити поняття «реалізація норм права», з одного боку, як самостійну правову категорію, а з іншого – як складову правової дійсності.

Використання функціональних можливостей діяльнісного підходу сприяє вибору тих чи інших форм реалізації норм права, а саме: дотримання, виконання, використання, а також особливої форми-правозастосування. «Діяльнісний підхід як правова ідея вимагає відшукувати причинні зв'язки між подіями в суспільстві через їх детермінацію предметною діяльністю членів суспільства»¹. Також заслуговує на увагу так званий потребовий підхід, оскільки реалізація норм права спрямована саме на задоволення як загальносоціальних, так і групових та індивідуальних потреб та інтересів суб'єктів суспільних відносин.

Поряд з цим поєднання діалектичного та логічного методів дасть змогу глибше зрозуміти сутність та особливості, функціональну спрямованість

реалізації норм права, що постійно розвивається та вдосконалюється, набуває особливої ваги та значення в період входження до європейського правового простору.

Огляд літератури. Ґрунтовний аналіз сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, прийняття нового Закону «Про правотворчу діяльність», який ставить перед науковою спільнотою завдання формування наукової концепції розвитку законодавства, актуалізує проблему реалізації норм права та її концептуалізацію.

Поряд з цим наукова думка характеризується ознаками наступності та потребує виваженого підходу до наукового спадку минулих років та внеску вчених у розвиток цієї проблеми. Потребують ретельного перегляду праці вчених, які належать до так званого радянського періоду з точки зору їх усвідомлення та оновлення, а також науковий доробок зарубіжних та вітчизняних вчених, які можна віднести до сучасного періоду розвитку правової науки, враховуючи інноваційні процеси та зміни, а саме праці: С. В. Бобровник, О. Л. Богініча, М. Г. Братасюк, М. Д. Гнатюк, Т.О. Дідича, О. І. Донченко, О. В. Легкої, Б. В. Малишева, О. В. Москалюк, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, Ю. П. Пацурківського, А. М. Перепелюк, В. І. Риндюк, І. А. Сердюк та ін.

У науковому доробку зарубіжних і вітчизняних вчених проблема реалізації норм права аналізується як на доктринальному рівні, так і з точки зору її практичного застосування. З огляду на зазначене на цю проблему акцентувала увагу М. Г. Братасюк, аналізуючи поняття, ознаки та форми реалізації норм права².

У монографічному дослідженні Б. В. Малишева і О. В. Москалюк комплексно охарактеризовано цілий ряд питань щодо поняття, ознак, стадій застосування норм права, дії нормативно-правових актів у просторі, часі та за колом осіб, поняття, видів, способів тлумачення норм права, поняття та видів колізій та механізмів їх подолання³.

Загальні питання реалізації норм права ставила М. Д. Гнатюк⁴. На питаннях особливостей, стадій та механізму правозастосування як однієї із форм реалізації норм права акцентував увагу О. І. Донченко⁵.

Не ставлячи собі за мету охарактеризувати широке коло наукових підходів щодо розуміння поняття «реалізація норм права», акцентуємо більше уваги саме на його доктринальному розумінні, а також характерних особливостях. Процес формування концептуальних засад теорії реалізації норм права передбачає пошук нових ідей, думок, поглядів, висунення відповідних гіпотез, які відповідають сучасним тенденціям розвитку суспільства, перевірку їх достовірності часом, їх оцінку теоретиками права та реалізацію наукових положень у практичній діяльності суб'єктів правореалізації.

Узагальнивши, слід підкреслити, що науковий доробок зарубіжних і вітчизняних науковців є значним внеском у розвиток і вдосконалення юридичної науки та надає можливість використовувати надбані знання в практичній сфері.

Постановка проблеми і виклад основного матеріалу. Реалії сьогодення, зміни що відбуваються в суспільстві та державі, очікувані можливості входження до європейського правового простору, тенденції розвитку правореалізаційного процесу в Україні, свідчать про необхідність значних змін у сфері правореалізації. Важливим завданням наукової спільноти є своєчасне забезпечення сфери правореалізації новими науковими ідеями, концептуальними підходами, інноваційними розробками, рекомендаціями, висновками та пропозиціями. Зазначене свідчить, що процес формування та розвитку концептуальних засад теорії реалізації норм права та її доктринальний аналіз на загальнотеоретичному рівні є нагальним та своєчасним.

Слід погодитися з думкою вчених, що «концепції та теорії в методології правового пізнання відіграють роль сполучної ланки між концептуальним та інструментальним рівнями методології. Вони виступають логічними формами організації знання про право, в яких поєднуються гіпотеза, методологічний інструментарій та інші засоби наукового пошуку, спрямовані на наукову інтерпретацію окремого правового феномену. Відмінність між теоріями та концепціями полягає в тому, що теорія є верифікованою формою знання, тоді як концепція передбачає подальше удосконалення та поглиблення. Таким чином, концепції виступають первинними формами організації наукового пошуку. <...> Теорія ж у структурі наукового осмислення права відіграє роль, пов'язану з поглибленням та уточненням уже верифікованого знання»⁶.

Насамперед слід зазначити про необхідність застосування комплексного підходу до аналізу сутності та змісту реалізації норм права як категорії, як правового явища, що посідає важливе місце в державно організованому суспільстві, а також як однієї із форм діяльності держави. Відповідно на загальнотеоретичному рівні потребує з'ясування кожен із зазначених підходів щодо її розуміння. Сьогодні в юридичній доктрині представлені схожі підходи до розуміння реалізації норм права як юридичної категорії.

Так, у Юридичній енциклопедії реалізація норм права (з французької мови – realization розуміється як здійснення, від пізньолатинської – realis перекладається як дійсний, існуючий) визначається як процес втілення правових приписів у поведінці суб'єктів та їх практичної діяльності по здійсненню прав і виконанню юридичних обов'язків⁷. У Словнику термінів і понять реалізація норм права (реалізація від лат. realis – суттєвий, дійсний, речовий) розглядається як втілення норм права у практичних діях (діяннях) органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх службових осіб та посадових осіб і громадян⁸. На думку вітчизняних вчених, реалізація права – це складний процес, що включає механізми реалізації права та форми реалізації права⁹.

З огляду на зазначене слід акцентувати увагу на тих особливостях, що характерні для процесу реалізації норм права, а саме: цей вид діяльності здійснюється в чітко визначених формах; забезпечується уповноваженими суб'єктами, що наділені відповідним правовим статусом (населення держа-

ви, органи держави, органи місцевого самоврядування, громадські організації тощо); має результативний характер, спрямований на втілення приписів правових норм у діяльності суб'єктів права. Враховуючи особливості реалізації норм права, слід констатувати, що реалізація норм права – це процес втілення приписів норм права в поведінці та діяльності суб'єктів права через такі форми реалізації, як дотримання, виконання, використання та застосування з метою забезпечення правопорядку в суспільстві та державі.

Акцентуючи увагу на реалізації норм права як правового явища, необхідно підкреслити, що воно має значну вагу, посідає важливе місце в системі явищ правової реальності та має тісний взаємозв'язок з сутністю права та його призначенням, за умови, що приписи норм права повинні втілюватися в реальній поведінці суб'єктів права. Отже, ряд вчених, розкриваючи сутність реалізації норм права, підкреслюють, що це процес перетворення положень норми права в конкретні права та обов'язки суб'єктів у межах відповідних правовідносин¹⁰.

Цим самим науковці констатують тісний взаємозв'язок реалізації норм права з іншими явищами правової дійсності, насамперед з правовим рулюванням та правомірною поведінкою, правовідносинами тощо. Так, С. Л. Лисенков зазначає, що «реалізація норм права може означати не лише процес втілення приписів норм права у поведінку суб'єктів права, а і його результат»¹¹. Враховуючи прийоми формальної логіки, слід констатувати, що результат має місце тоді, коли норма права реалізується шляхом використання різних форм реалізації.

Поняття реалізації норм права можна розглядати також як одну із форм діяльності держави. В Юридичній енциклопедії зазначається, що «дослідження держави, її окремих форм пов'язується з функціонуванням, розвитком, режимом здійснення державної влади, де людська діяльність є першоосновою будь-якого динамічного процесу»¹². Саме в процесі реалізації норм права закріплені права та обов'язки втілюються в конкретній діяльності чи поведінці людини. Акцентуючи увагу на правозастосовній діяльності як одній із форм діяльності держави, слід зазначити, що вона «здійснює два завдання: організація виконання приписів правових норм; забезпечення реакції з боку державних органів за порушення приписів норм права»¹³.

Важливе місце в процесі аналізу проблеми реалізації норм права займають принципи її здійснення. Як відомо, вони є історично зумовленими, основоположними ідеями, керівними засадами, які відображають цінності та потреби суспільства та держави, є результатом діяльності різних суб'єктів права, відображають найбільш оптимальний та ефективний варіант реалізації правових вимог; характеризуються абстрактністю та мінливістю тощо.

Отже, принципи реалізації норм права – це засадничі положення та ідеї, що відтворюють соціальні цінності, здійснюють вплив на права та свободи людини, є результатом дієвості та ефективності правотворчої діяльності, забезпечують правопорядок у суспільстві та державі. Узагальнивши наукові

підходи щодо принципів, на яких ґрунтується реалізація норм права, слід підтримати думку вчених і виокремити такі їх різновиди, а саме: загальні та особливі. Серед загальних принципів звернемо увагу на найважливіші з них, а саме: правової законності, демократизму, гуманізму тощо.

Насамперед принцип правової законності як правовий режим у державі може існувати в кількох вимірах, а саме: «як принцип здійснення державою владних повноважень (вимога законодавчого закріплення компетенції владних структур, ухвалення рішень у межах компетенції та на підставі закону, дотримання у діяльності державних структур конституційних прав та свобод людини); як принцип поведінки фізичних осіб у сфері права (реальна можливість здійснення суб'єктом права наданих йому прав за умови неухильного виконання покладених на нього обов'язків, конституційне закріплення правового статусу особи; можливість звернутися за судовим захистом власних прав та наявність ефективних засобів юридичної відповідальності); як принцип побудови системи нормативно-правових актів (ієрархічність цієї системи, відповідність законів і підзаконних актів конституції держави); як режим соціально-політичного життя (вимога точного та неухильного виконання законів та заснованих на них підзаконних актів усіма суб'єктами права), що визначає реальність писаного права та ступінь його реалізації»¹⁴.

Слід погодитися з цією думкою, підкресливши, що цей принцип може бути реалізований як фізичними особами через різні форми реалізації, так і компетентними органами держави, посадовими особами тощо. Поряд з цим у правозастосовній діяльності цей принцип передбачає дотримання процедури реалізації норм права, що містяться в нормативно-правових актах відповідними суб'єктами правозастосування, які мають на це відповідні повноваження.

Аналізуючи принцип демократизму, слід пам'ятати, що «демократія – це процес, а не готовий продукт, демократичні суспільства постійно переглядають закон, щоб усунути несправедливість і надати йому відповідного трактування»¹⁵. Принцип демократизму ґрунтується на принципі верховенства права, правової визначеності, передбачає певне коло суб'єктів реалізації норм права, надає можливість як дотримуватись, виконувати, використовувати норму права, так і застосовувати її компетентними органами держави, посадовими особами тощо з дотриманням відповідних процедур.

Констатуючи певну дослідженість принципу гуманізму, необхідно погодитись з думкою С. П. Погребняка, що «гуманізм поряд зі свободою, справедливістю та рівністю без всяких сумнівів є також однією з основних засад позитивного права. Це категорично необхідно вряхувати під час створення, застосування і тлумачення юридичних актів»¹⁶.

До особливих принципів реалізації норм права можна віднести такі принципи, як: науковості, правової визначеності, динамізму, взаємозв'язку з правотворчою діяльністю, своєчасності тощо. Принцип науковості передбачає можливість і необхідність використання в процесі застосування норм права

досягнень наукової спільноти. Наукові знання характеризуються концептуальністю, науковою обґрунтованістю, витребуваністю часом та допомагають прийняти виважене рішення в процесі правореалізації.

Принцип правової визначеності тісно пов'язаний з принципом верховенства права та має відображення в процедурі застосування норм права. На думку Г. З. Остапенко, «зміст принципу правової визначеності запропоновано розглядати у вигляді дворівневої системи його елементів. Перевагами цієї системи є можливість визначити взаємозв'язок між елементами правової визначеності, внаслідок чого поняття принципу правової визначеності набуло цілісності, а не розрізненості. Структурно принцип правової визначеності складається із ціннісних та змістових елементів. Перші уособлюють призначення принципу і мету його застосування. Другі – це ті елементи, через які здійснюється реалізація ціннісних елементів і проявляється загальна дія принципу»¹⁷.

Враховуючи, що в нормі права закріплено права та обов'язки, певні правила поведінки, то суб'єкти правореалізації дотримуються, виконують, використовують і застосовують вимоги норм права, тобто втілюють зазначені вимоги у фактичній поведінці, здійснюють свідомий вибір з можливих варіантів поведінки чи видають індивідуальні акти на основі норм права.

Принцип динамізму в процесі реалізації норм права зумовлений вимогами та потребами суспільства та держави, накопиченням великої кількості нормативного масиву, його колізійністю чи навіть конфліктністю, низькою якістю, що потребує певних зусиль, компетенції відповідних органів держави, посадових осіб, інших суб'єктів щодо здійснення владно-організуючої діяльності, конкретизації норм права, чи безпосереднього втілення їх у життя через активну поведінку суб'єктів, виконання покладених обов'язків, утримання від порушення заборон, що містяться в нормі права тощо.

Принцип взаємозв'язку з процесом правотворчості є характерним для правозастосовної діяльності. Відповідні правила поведінки, що приймаються в процесі правотворчої діяльності, перевіряються на практиці в процесі правозастосування.

Принцип своєчасності та соціальної витребуваності є надзвичайно важливим, оскільки норми права повинні бути прийняті своєчасно, бути науково виваженими та ґрунтовними, конструктивними та витребуваними часом, доцільними та змістовно наповненими та втілюватися в життя у фактичній поведінці чи діяльності суб'єктів права.

Поряд з цим важливим у процесі реалізації норм права є використання досягнень юридичної науки, поєднання наукової та практичної діяльності, високий професіоналізм суб'єктів правореалізації, виваженість у процесі дотримання, виконання, використання та застосування норм права та своєчасність у прийнятті рішень тощо.

Висновки. Проблема реалізації норм права є усталеною в теорії права, оскільки ґрунтується на доктринальних підходах щодо її розуміння та прак-

тичному досвіді та поряд з цим потребує нових концептуальних підходів, необхідність яких зумовлена особливостями розвитку суспільства та держави, появою нових сучасних технологій, штучного інтелекту, необхідністю виходження до європейського правового простору тощо.

Реалізація норм права за своїм змістовим наповненням є концептуальною та інструментальною складовою правової системи, цілеспрямованою діяльністю відповідних суб'єктів, метою якої є дії відповідно до вимог норм права, активне виконання передбачених нормами права обов'язків, використання можливостей, передбачених нормами права, а також застосування компетентними органами вимог відповідних норм права в конкретних життєвих ситуаціях. Принципи реалізації норм права надають можливість глибше розкрити їх змістове наповнення, визначити спрямованість цього виду діяльності, визначити його місце та роль у житті суспільства та держави.

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-т. Харків: Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав, наук України; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 1128 с. С. 228. 2. Братасюк М. Г. Реалізація права: доктринальний аспект. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 85–95. 3. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика): навч. посіб. / за заг. ред. Б. В. Малишева. Київ: Реферат, 2010. 260 с. 4. Гнатюк М. Д. Реалізація правових норм: поняття та значення. *Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. праць*. 2004. Вип. 27. С. 79–85. 5. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2014. № 11. Т. 1. С. 40–42. 6. Оборотов Ю. М., Горобець К. В. Методологія правового пізнання. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 2: Філософія права / ред. кол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав, наук України; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого*. 1128 с.: іл. С. 46. 7. Пархоменко Н. М. Реалізація норм права. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П–С*. 2003. 736 с. С. 246. 8. Законотворча діяльність: Словник термінів і понять / за ред. акад. НАН України В. М. Литвина. Київ: Парламентське вид-во, 2004. С. 296. 344 с. 9. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с. С. 450. 10. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика): навч. посіб. / за заг. ред. Б. В. Малишева. Київ: Реферат, 2010. 260 с. С. 8. 11. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права: навчальний посібник. Київ: Юрисконсульт, 2006. С. 188. 355 с. 12. Гусарев С. Д., Білозьоров Є. В. Діяльнісний підхід у правознавстві. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 1: Філософія права / редкол.: С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав, наук України; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого*. 2017. 1128 с. С. 228. 13. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с. С. 453. 14. Законотворча діяльність: словник термінів і понять / за ред. акад. НАН України В. М. Литвина. Київ: Парламентське вид-во, 2004. С. 125. 344 с.

15. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: Кондор, 2006. 477 с. С. 175. 16. Погребняк С. П. Втілення принципу гуманізму в праві. *Вісник Академії правових наук України*. № 1 (48). Харків: Право, 2007. С. 33–42. С. 35. 17. Остапенко Г. З. Принцип правової визначеності: теоретико-прикладні засади: монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2023. 460 с. С. 417.

Reference

1. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20-t. Kharkiv: Pravo, 2017. T. 2: Filozofia prava. / redkol.: S. I. Maksymov (holova) ta in.; Nats. akad. prav, nauk Ukrainy; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. 2017. 1128 s. S. 228. 2. Bratysiuk M. H. Realizatsiia prava: doktrynalnyi aspekt. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vntrishnikh sprav*. 2010. № 2. S. 85–95. 3. Malyshev B. V., Moskaliuk O. V. Zastosuvannia norm prava (teoriia i praktyka): Navch.posib. Za zah. red. B. V. Malysheva. Kyiv: Referat, 2010. 260 s. 4. Hnatiuk M. D. Realizatsiia pravovykh norm: poniattia ta znachennia. *Derzhava i pravo. Yuryd. i polit. Nauky: zb. nauk. prats.* 2004. Vyp. 27. S. 79–85. 5. Donchenko O. I. Osoblyvosti pravozastosuvannia yak formy realizatsii norm prava. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurisprudentsiia*. 2014. № 11. T. 1. S. 40–42. 6. Oborotov Yu. M., Horobets K. V. Metodolohiia pravovoho piznannia. *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t.* T. 2: Filozofia prava / red. kol.: S. I. Maksymov (holova) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. 1128 s.: il. S.46. 7. Parkhomenko N. M. Realizatsiia norm prava. *Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol) ta in.* Kyiv: Ukr. Entsykl., 1998. T. 5: P-S. 2003. 736 s. S. 246. 8. Zakonotvorcha diialnist: Slovnyk terminiv i poniat / Za red. akad. NAN Ukrainy V. M. Lytvyna. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2004. S. 296. 344 s. 9. Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs: Pidruchnyk / Za zah. red. O. V. Zaichuka, N. M. Onishchenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. 688 s S.450. 10. Malyshev B. V., Moskaliuk O. V. Zastosuvannia norm prava (teoriia i praktyka): Navch.posib. Za zah. red. B. V. Malysheva. Kyiv: Referat, 2010. 260 s. S. 8. 11. Lysenkov S. L. Zahalna teoriia derzhavy i prava: Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Iuryskonsult, 2006. S. 188. 355 s. 12. Husariev S. D., Bilozorov Ye. V. Diialnisnyi pidkhid u pravoznavstvi. *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t.* Kharkiv: Pravo, 2017. T. 1: Filozofia prava / redkol.: S. I. Maksymov (holova) ta in.; Nats. akad. prav, nauk Ukrainy; Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. 2017. 1128 s. S. 228. 13. Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs: Pidruchnyk / Za zah. red. O. V. Zaichuka, N. M. Onishchenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. 688 s. S. 453. 14. Zakonotvorcha diialnist: Slovnyk terminiv i poniat / Za red. akad. NAN Ukrainy V. M. Lytvyna. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2004. S. 125. 344 s. 15. Kelman M. S., Murashyn O. H. Zahalna teoriia derzhavy i prava: Pidruchnyk. Kyiv: Kondor, 2006. 477 s. S. 175. 16. Pohrebniak S. P. Vtilennia pryntsyphu humanizmu v pravi. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. № 1 (48). Kharkiv: Pravo. 2007. S. 33–42. S. 35. 17. Ostapenko H. Z. Pryntsyph pravovoi vyznachenosti: teoretyko-prykladni zasady: monohrafiia. Kyiv: Parlam. vyd-vo, 2023. 460 s. S. 417.

Tarakhonych Tetiana. Conceptual Foundations of the Theory of Implementation of Legal Norms

The article emphasizes the problem of the implementation of legal norms, which is gaining particular importance and significance not only in the context of legal doctrine

but also in legal practice. This requires a balanced use of the means and techniques of instrumental legal theory and the corresponding methodological tools, which include a certain set of principles of scientific knowledge, methodological approaches, general scientific and special scientific methods, the balanced application of which will contribute to obtaining the desired scientific results.

It is separately emphasized that an important stage in the process of improving and developing the concept of the implementation of legal norms is the formation of the conceptual foundations of the theory of the implementation of legal norms, which involves the search for new ideas, thoughts, views, the formulation of relevant hypotheses that correspond to modern trends in the development of society, their verification over time, their evaluation by legal theorists, and the implementation of scientific provisions in the practical activities of relevant subjects.

It is emphasized that the implementation of legal norms is the process of embodying the prescriptions of legal norms in the behavior and activities of legal subjects through such forms of implementation as compliance, execution, use, and application to ensure law and order in society and the state.

The use of a comprehensive approach made it possible to characterize the essence and content of the implementation of legal norms as a category, as a legal phenomenon that occupies an important place in a state-organized society, and is also one of the forms of state activity.

In the process of analyzing the problem of the implementation of legal norms, special attention is paid to the principles of its implementation. Summarizing scientific approaches to understanding the principles of the implementation of legal norms, such general principles as legal legality, democracy, humanism, etc., are highlighted and characterized. Special principles of the implementation of legal norms include and characterize such principles as scientificity, legal certainty, dynamism, interconnection with law-making activity, timeliness, and demand, etc.

Key words: legal doctrine, methodology of scientific knowledge, implementation of legal norms, forms of implementation of legal norms, law enforcement, principles of implementation of legal norms.